

Dorovský, Ivan

Kliment Ochridski : studii

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1988, vol. 37, iss. D35, pp. 158-159

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108370>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

příspěvky si všimly významu cyrilometodějské tradice v slovenské kultuře (M. Eliáš), vztahu socialistické kultury k pokrokovému dědictví minulosti (K. Rosenbaum), literatury proti fašismu a válce (H. Hrzalová) a místa a úlohy, jakou sehrála Matice slovenská v národní kultuře (V. Mrůškovič).

Mezinárodní asociace pro studium a šíření slovanských kultur (MAIRSK) při UNESCO, která byla organizátorkou konference v Minsku, zorganizovala počátkem října 1986 v Praze další vědeckou konferenci, na níž její účastníci diskutovali k předloženým tezím připravované osmivazkové syntézy dějin slovanských kultur. Jednotlivé svazky zpracují týmy odborníků ze Sovětského svazu, Československa (3. svazek, který obsáhne dějiny kultury slovanských národů od poloviny 18. do poloviny 19. století), Bulharska a Polska. Poslední svazek bude věnován slovenské kultuře v neslovanském světě a zpracují jej italští slavisté.

Ivan Dorovský

Kliment Ochridski. Studii. Skopje 1986, 277 stran.

V roce 1986 uplynulo 1100 let od příchodu Klimenta, jednoho z nejvýznamnějších žáků a pokračovatelů díla Cyrila a Metoděje, do Ochridu. U příležitosti tohoto jubilea konalo se koncem září 1986 v Ochridu mezinárodní sympozium, jehož účastníci se pokusili všestranně osvětlit úlohu Ochridské literární školy v rozvoji slovanského písemnictví a slovanské osvěty. Makedonská akademie věd, která sympozium organizovala, pohotově vydala sborník studií z oblasti jazyka, literární historie, historiografie a dějin umění.

V šesti literárněhistorických statích usilují jejich autoři o osvětlení některých méně známých stránek činnosti Klimenta Ochridského nebo o novou interpretaci již ověřených historických skutečností. Nedávno zesnulý Ch. Polenaković († 1984) uveřejňuje svou studii o vztahu makedonských obrozeneckých literárních a kulturních pracovníků k cyrilometodějské tradici a zvláště ke Klimentu Ochridskému, která vyšla časopisecky již v roce 1967. Ukazuje v ní, jak se obrozenečtí básníci, dramatici, sběratelé lidové slovesné tvorby J. Ch. Konstantinov-Džinot, P. Zografski, bratři D. a K. Miladinovovi, R. Žinzifov a G. Dinkata vraceli ve své tvorbě k nejstaršímu období slovanského písemnictví a jak se Klimentova osobnost odrazila v jejich díle.

Nejrozsáhlejším textem ve sborníku je studie V. Stojčevské-Antičové, nazvaná Kliment Ochridski. Autorka v ní na základě téměř veškeré dostupné odborné literatury podala vyčerpávající analýzu dosavadního studia cyrilometodějské problematiky, která i v současném slavistickém bádání stále zaujímá jedno z předních míst. Soustředila se přitom na vlastní interpretaci dvou existujících životů Klimenta Ochridského — tzv. Velkého života, jehož autorem je řecký arcibiskup Teofylakt, a Stručného krátkého života napsaného D. Chomatianem. Stojčevská se zabývá rovněž jejich zachovanými opisy a jejich překlady do ruštiny, latiny, češtiny, slovenštiny, makedonštiny, bulharštiny a novořečtiny. Autorka dále rozebírá dosavadní názory o Klimentově původu a souhlasí nakonec s tvrzením ruského paleoslovenisty N. L. Tunického, který se domnívá, že Kliment byl byzantským Slovanem pocházejícím z blízkosti Metodějova rodiště.

Značnou část své studie věnovala Stojčevská-Antičová odpovědi na otázku, kde se nacházela oblast Kutmičevce, kam poslal bulharský kníže Boris Klimenta po jeho návratu z Velké Moravy. Svou studii končí autorka výkladem o Klimentově literární, učitelské a osvětové činnosti. Je chvályhodné, že Stojčevská celkem dobře zná naši odbornou produkci o dané problematice a že se odvolává na práce J. Dobrovského, P. J. Šafaříka, K. Jirečka a dalších.

Neznámé opisy dvou Klimentových „slov,“ pocházejících z 13. století a nacházejících se nyní v knihovně Akademie věd v Leningradě, jsou předmětem analýzy G. Pop-Atanasova, zatímco M. Georgievski referuje o objeveném rukopisném sborníku ze 16. století, který obsahuje také Klimentovu Pochvalu sv. Klimentovi — papeži římskému.

Známý folklorista Tome S a z d o v píše o lidových vyprávěních a legendách o Klimentovi a Naumovi, které se zachovaly dodnes. Konstatuje, že tyto texty patří k nejzajímavějším makedonským lidově slovesným výtvorům, neboť se vyznačují barvitostí výrazu a stručností, mají jednoduchou kompozici a zajímavou fabuli.

V posledním literárněhistorickém příspěvku jeho autor N. B o š a l e konstatuje, že „svým vznikem a historií Ochridská literární škola představuje pokračování a důslednou realizaci moravské mise“. Jinak však lze těžko souhlasit s některými autorovými závěry, zejména např. s tvrzením o „Klimentově univerzitě“.

Šest jazykovědných příspěvků se zabývá otázkou vzniku hlaholice a cyrilice, paleografickými otázkami jihoslovanských rukopisů, srovnávací analýzou některých Klimentových děl, tzv. středověkými literárními školami na území dnešní Makedonie, jazykem středověkých památek a strukturálním vývojem jihoslovanských mešních kánonů.

Historiografické příspěvky podávají charakteristiku doby a místa Klimentovy činnosti a pokoušejí se o topografické vymezení jeho biskupství. Šest statí z oblasti dějin umění pojednává o dějinách Klimentova kláštera v Ochridu, všimá si křesťanské architektury 9. až 11. století, zkoumá nejstarší portréty Klimenta Ochridského a hovoří o klimentovské tradici v středověké makedonské hudbě.

Četné studie sborníku sice již dříve vyšly v různých publikacích, takto zahrnuté do samostatného sborníku však dávají celistvější obraz o tom, co bylo v souvislosti s Klimentovou činností, jeho dílem a dobou napsáno a nakolik obohacuje naše poznání.

Ivan Dorovský

Blaže K o n e s k i: Makedonskiot XIX vek. Jazični i knižnovno-istoriski prilozhi. Skopje 1986, 304 strany.

Vědecká činnost Blažeho Koneského, nazývaného „makedonským Karadžičem“ nebo „makedonským Dobrovským“, je neobyčejně bohatá nejen počtem studií, nýbrž také tematickou šíří a rozsahem vědeckých oblastí, v nichž projevil své pronikavé znalosti. Patří ke kodifikátorům spisovné makedonštiny, k zakladatelským osobnostem pravopisu, gramatiky, slovníku, dějin jazyka, historické fonologie ap. Zároveň však řada jeho studií, rozprav a statí pojednává např. o písemnictví v období povelkomoravském, obrozenském, o jazyce lidové slovesnosti, o obecně kulturních otázkách i o teoretických problémech ortoepických. Koneski patří rovněž k první poválečné makedonské zakladatelské básnické a prozaické generaci. A dnes je snad jako jediný ve své vlasti považován za žijícího klasika.

Recenzovaná kniha obsahuje příspěvky z oblasti literatury, jazyka i lidové slovesnosti, které vznikaly v průběhu více než tří desetiletí a byly porůznu uveřejněny povětšinou v odborném tisku nebo ve sbornících. Takto vydané však dostávají docela jiné dimenze — tvoří ucelený soubor studií, který podává objektivní výklad k jednomu z nejdůležitějších období diferenciačního a emancipačního úsilí makedonského lidu. Ve statí *Makedonská literatura 19. století*, poprvé uveřejněné již v roce 1950, stručně a výstižně charakterizuje literární činnost, která se v lidovém jazyce rozvíjela na území Makedonie v minulém století, upozorňuje na její počátky spatřené více či méně svou myšlenkovou strukturou ještě se středověkou nábožensko-poučnou literaturou, nezakrývá, že společný zájem bulharského a makedonského měšťanstva v boji proti caňhradskému patriarchátu byl příčinou, že v Makedonii vznikla u části měšťanstva probulharská orientace. Vedle úsilí o vytvoření „společného“ makedonsko-bulharského jazyka, které se výrazně projevuje od poloviny padesátých let a v letech šedesátých (P. Zografski, R. Žinzifov), objevili se však také tzv. makedonisté, kteří hlásali, že si Makedonci musejí vytvořit svůj vlastní spisovný jazyk. Poznamenejme, že nikoli náhodou tyto tendence měly svůj pozitivní ohlas také v českém prostředí.

Všechny jevy typické pro tzv. období boje za církevní samostatnost se přímo či